

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ
ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ
της προσφυγής υπ' αριθ. 72267/01
την οποία κατέθεσαν οι **È Ě È** **και λοιποί**
κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συγκροτηθέν στις 4 Σεπτεμβρίου 2003 από τμήμα απαρτιζόμενο από τους δικαστές:

P. LORENZEN, *Πρόεδρο,*

K.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

F. TULKENS,

N. VAJIC,

E. LEVITS,

A. KOVLER,

V. ZAGREBELSKY,

και από τον S. NIELSEN, *Αναπληρωτή Γραμματέα του Τμήματος,*

Έχον υπόψη την προρρηθείσα προσφυγή η οποία εισήχθη στις 7 Ιουνίου 2001.

Έχον υπόψη την από 29 Αυγούστου 2002 μερική απόφαση.

Έχον υπόψη τις παρατηρήσεις τις οποίες υπέβαλε η εναγόμενη Κυβέρνηση και την αντίκρουση των προσφευγόντων.

Αφού διασκέφτηκε, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Οι τέσσερις προσφεύγοντες, τα ονόματα των οποίων αναγράφονται στο συνημμένο παράρτημα, είναι Έλληνες υπήκοοι, υπάλληλοι του Ιδρύματος

Κοινωνικών Ασφαλίσεων (εφεξής «ΙΚΑ»). Εκπροσωπούνται ενώπιον του Δικαστηρίου από τους Δικηγόρους Αθηνών Σ. Τζουβελόπουλο, Α. Μαθιουδάκη και Δ. Τζουβελοπούλου. Η Κυβέρνηση εκπροσωπείται από τους Σ. Σπυρόπουλο, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και Δ. Καλόγηρο, Δικαστικό Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Τα πραγματικά περιστατικά, όπως εκτίθενται από τους διαδίκους, έχουν εν περιλήψει ως εξής:

Στις 28 Νοεμβρίου 1991, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου Αθηνών αίτηση με την οποία ζητούσαν να καταδικαστεί το ΙΚΑ να τους καταβάλει πρόσθετο επίδομα επί του μισθού τους, ύψους 199 953 δραχμών (587 ευρώ) για τον κάθε έναν.

Στις 15 Ιουνίου 1993, το δικαστήριο δίκαιωσε τους προσφεύγοντες και καταδίκασε το ΙΚΑ να τους καταβάλει ποσά από 162 396 έως 199 953 δραχμές (απόφαση 4474/1993).

Στις 21 Νοεμβρίου 1993, το ΙΚΑ εφεσίβαλε την εν λόγω απόφαση.

Στις 30 Σεπτεμβρίου 1996, το διοικητικό εφετείο Αθηνών ακύρωσε την προσβληθείσα απόφαση (απόφαση 4001/1996).

Στις 30 Απριλίου 1997, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν αίτηση αναιρέσεως.

Στη συνέχεια, η Βουλή των Ελλήνων υιοθέτησε τον Νόμο 2721/1999, ο οποίος απέκλειε την αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας για τις διαφορές των οποίων το οικονομικό αντικείμενο είναι κατώτερο των 500 000 δραχμών και όριζε την ακύρωση όλων των σχετικών δικαστικών διαδικασιών οι οποίες ενδεχομένως εκκρεμούσαν ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου. Το άρθρο 52 § 2 του νόμου αυτού προέβλεπε εντούτοις ότι όσοι είχαν ήδη καταθέσει αιτήσεις αναιρέσεως, διέθεταν προθεσμία εξήντα ημερών από 16 Σεπτεμβρίου 1999 (ήτοι από της ημερομηνίας δημοσίευσής του νόμου) προκειμένου να προβάλουν το γεγονός ότι η διαφορά είχε για αυτούς σημαντικές οικονομικές συνέπειες οι οποίες δικαιολογούσαν τη

συνέχιση της διαδικασίας. Οι προσφεύγοντες δεν επωφελήθηκαν της δυνατότητας αυτής.

Στις 3 Ιανουαρίου 2001, η Γραμματεία του Συμβουλίου της Επικρατείας ενημέρωσε τους προσφεύγοντες ότι, με την από 8 Δεκεμβρίου 2000 απόφαση υπ' αριθ. 3075, η διαδικασία η σχετική προς την αίτηση αναιρέσεως της αποφάσεως 4001/1996 του Διοικητικού Εφετείου, είχε ακυρωθεί κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Νόμου 2721/1999.

ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ

1. Επικαλούμενοι το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι η διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν υπήρξε δίκαια.

2. Επικαλούμενοι την αυτή διάταξη, οι προσφεύγοντες παραπονούνται επίσης για τη διάρκεια της διαδικασίας.

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι δεν έτυχαν δίκαιας δίκης για τον προσδιορισμό του αστικού δικαιώματός τους σε χορήγηση επιδόματος επί των μισθών τους, επειδή το ζήτημα το οποίο υπεβλήθη στα εθνικά δικαστήρια επιλύθηκε οριστικά από τον νομοθέτη και όχι από τη δικαστική εξουσία. Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες δηλώνουν ότι ο Νόμος 2721/1999 επέδρασε άμεσα επί της επιλύσεως της διαφοράς. Ωστόσο, ο νόμος αυτός υιοθετήθηκε ενώ ήδη εκκρεμούσε η αίτησή τους αναιρέσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Επικαλούνται το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, το οποίο ορίζει σχετικά τα εξής:

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσή του δικαστεί δίκαιως (...) εντός λογικής προθεσμίας, από δικαστήριο (...), το οποίο θα αποφασίσει (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...).»

Η Κυβέρνηση δηλώνει καταρχάς ότι η προσφυγή έχει κατατεθεί εκπρόθεσμα. Ισχυρίζεται δε ότι η προθεσμία έξι μηνών, η οποία προβλέπεται

από το άρθρο 35 § 1 της Συμβάσεως, άρχεται ισχύουσα από της ημερομηνίας δημοσιεύσεως του Νόμου 2721/1999, ήτοι από 16 Σεπτεμβρίου 1999. Με την απόφαση 3075/2000 του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν διαπιστώθηκε, ει μη μόνον η ακύρωση της διαδικασίας κατ' εφαρμογή των διατάξεων του νόμου αυτού, και δεν δύναται να ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό της προθεσμίας έξι μηνών. Το αντίθετο θα συνέβαινε εάν οι προσφεύγοντες είχαν επωφεληθεί της δυνατότητας την οποία τους προσέφερε το άρθρο 52 § 2 του Νόμου 2721/1999, συμφώνως προς το οποίο θα είχαν δυνηθεί να ζητήσουν τη συνέχιση της διαδικασίας επικαλούμενοι τις οικονομικές συνέπειες της διαφοράς.

Όσον αφορά την ουσία, η Κυβέρνηση επιμένει στον έκτακτο χαρακτήρα της αιτήσεως αναιρέσεως. Υπογραμμίζει ότι η υπόθεση των προσφευγόντων εξετάσθηκε από δικαστήρια και των δύο βαθμών, τα οποία διέθεταν πλήρη δικαιοδοσία, και ότι ο δίκαιος χαρακτήρας των διαδικασιών οι οποίες διεξήχθησαν ενώπιον των δικαστηρίων αυτών, ουδέποτε αμφισβητήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου. Η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι ο νέος νόμος υιοθετήθηκε προκειμένου να αποφευχθεί ο υπερβολικός φόρτος εργασίας του ανωτάτου διοικητικού δικαστηρίου και ότι η νομολογία του Δικαστηρίου δέχεται ότι οι νόμοι περί δικονομίας εφαρμόζονται πάραυτα επί των τρεχουσών διαδικασιών. Η Κυβέρνηση επικαλείται την απόφαση *Brualla Gómez de la Torre κατά της Ισπανίας* από 19 Δεκεμβρίου 1997 (*Recueil des arrêts et décisions 1997-VIII*, σελ. 2956, §§ 35-39).

Οι προσφεύγοντες δηλώνουν ότι δεν κατέθεσαν την προσφυγή τους εκπρόθεσμα. Κατ' αυτούς, η προθεσμία έξι μηνών, η οποία προβλέπεται από το άρθρο 35 § 1 της Συμβάσεως, άρχεται ισχύουσα από της ημερομηνίας κατά την οποία το Συμβούλιο της Επικρατείας τους γνωστοποίησε την απόφασή του να ακυρώσει τη διαδικασία. Εάν η απόφαση αυτή ήταν απλώς μία διατύπωση, όπως ισχυρίζεται η Κυβέρνηση, δεν θα είχε κανέναν λόγο να είναι. Σε κάθε περίπτωση, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι δεν ήταν σε

θέση να ενημερωθούν εγκαίρως για την ύπαρξη του Νόμου 2721/1999, διότι δεν είχαν κανέναν λόγο να υποψιάζονται ότι ενώ η υπόθεσή τους εκκρεμούσε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, ένας νέος νόμος θα ψηφιζόταν για να θέσει σε κίνδυνο το παραδεκτό της αιτήσεώς τους. Εξ άλλου, οι προσφεύγοντες δηλώνουν ότι δεν ηδύνατο να επικαλεσθούν τις οικονομικές συνέπειες της διαφοράς για να ζητήσουν τη συνέχιση της διαδικασίας, διότι απαιτούσαν μόνον να καταβληθεί στην καθένα το ποσό των 587 ευρώ.

Όσον αφορά την ουσία, οι προσφεύγοντες δηλώνουν ότι η αναφορά στην υπόθεση *Brualla Gómez de la Torre* δεν είναι κατάλληλη διότι, στην υπόθεση αυτή, η προσφεύγουσα είχε απλώς δηλώσει την πρόθεσή της να καταθέσει αίτηση αναιρέσεως, και δεν την κατέθεσε, ει μη μόνον μετά τη δημοσίευση του νόμου με τον οποίο τροποποιούνταν οι διατάξεις του κώδικα πολιτικής δικονομίας, οι οποίες διέπουν τους όρους αποδοχής των αιτήσεων αναιρέσεως (*Brualla Gómez de la Torre κατά της Ισπανίας*, ο.α., σελ. 2949, §§ 9-10). Αντιθέτως, οι προσφεύγοντες υπογραμμίζουν ότι είχαν προσφύγει ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δύο έτη και πλέον πριν από τη δημοσίευση του επίμαχου νόμου. Ισχυρίζονται δε ότι η ακύρωση της διαδικασίας ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, τους στέρησε μία δίκαιη δίκη, και στηρίζονται ειδικότερα στην υπόθεση *Ελληνικά Διυλιστήρια Stran και Στρατής Ανδρεάδης κατά της Ελλάδος* (απόφαση από 9 Δεκεμβρίου 1994, série A n° 301-B).

Το Δικαστήριο δεν έχει πεισθεί από το επιχείρημα της Κυβερνήσεως, συμφώνως προς το οποίο η προσφυγή είναι εκπρόθεσμη. Αν θεωρηθεί ως σημείο ενάρξεως για τον υπολογισμό της εξαμήνου προθεσμίας η ημερομηνία δημοσιεύσεως του Νόμου 2721/1999, τούτο θα ισοδυναμούσε με υποκατάσταση στον ρόλο του Συμβουλίου της Επικρατείας, μοναδικού αρμοδίου οργάνου να αποφασίσει περί της τύχης της διαδικασίας την οποία ήγειραν ενώπιόν του οι προσφεύγοντες. Επομένως, πρέπει να απορριφθεί η ένσταση της Κυβερνήσεως περί εκπρόθεσμης καταθέσεως της προσφυγής.

Όσον αφορά την ουσία της αιτιάσεως, το Δικαστήριο θεωρεί ότι η αναφορά στην υπόθεση *Brualla Gómez de la Torre*, επί της οποίας στηρίζεται η Κυβέρνηση για να δηλώσει ότι η αιτίαση των προσφευγόντων είναι αβάσιμη, είναι εύστοχη και κατάλληλη. Υπενθυμίζει ότι η υπόθεση αυτή αφορούσε το απαράδεκτο αιτήσεως αναιρέσεως επί υποθέσεως αστικής φύσεως, λόγω της άμεσης εφαρμογής νέου νόμου περί δικονομίας. Στην από 19 Δεκεμβρίου 1997 προρρηθείσα απόφασή του, το Δικαστήριο έκρινε ότι «η υιοθετηθείσα από τα ισπανικά δικαστήρια λύση στην παρούσα υπόθεση διαπνέεται από μία ευρέως αναγνωρισμένη αρχή, συμφώνως προς την οποία, πλην αντιθέτου ρητής διατάξεως, οι νόμοι περί δικονομίας εφαρμόζονται πάραυτα επί των τρεχουσών διαδικασιών». Έκρινε δε νόμιμο «τον σκοπό ο οποίος επιδιώκεται από την εν λόγω νομοθετική αλλαγή: αναπροσαρμογή του ύψους του οικονομικού αντικειμένου των αιτήσεων αναιρέσεως προκειμένου να αποφευχθεί ο υπερβολικός φόρτος εργασίας του Ανωτάτου Δικαστηρίου λόγω υποθέσεων ήσσονος σημασίας». Σημείωσε δε ότι η επίμαχη διαδικασία «επόταν, εν τοιαύτη περιπτώσει, της εξετάσεως της υποθέσεως της προσφεύγουσας από το πρωτοδικείο (...) και στη συνέχεια από το εφετείο, τα οποία διέθεταν πλήρη δικαιοδοσία» και συμπέρανε ότι «έχοντας υπόψη τον ειδικό ρόλο τον οποίο διαδραματίζει το Ανώτατο Δικαστήριο ως αναιρετικό δικαστήριο, είναι δυνατόν να δεχθούμε ότι δέον όπως η διαδικασία η οποία ακολουθείται ενώπιόν του συνδυάζεται με έναν μεγαλύτερο φορμαλισμό» (*Brualla Gómez de la Torre κατά της Ισπανίας*, ο.α., σελ. 2956, §§ 35-39).

Το Δικαστήριο δεν διακρίνει στην παρούσα περίπτωση κάποιον λόγο ο οποίος θα επέτρεπε να αποκλίνει της νομολογίας αυτής. Εκτιμά ότι η παρούσα υπόθεση είναι παρόμοια με την προρρηθείσα υπόθεση: το γεγονός ότι η κυρία Brualla δεν είχε εκδηλώσει, πριν από τη δημοσίευση του ισπανικού νόμου, ει μη μόνον την πρόθεσή της να καταθέσει αίτηση αναιρέσεως, δεν δύναται να διαφοροποιήσει τις δύο υποθέσεις, όπως ισχυρίζονται οι προσφεύγουσες, διότι η εν λόγω δήλωση προθέσεως δεν ήταν η έκφραση

μιας απλής επιθυμίας, αλλά συνιστούσε, κατά την ισχύουσα νομοθεσία, αναγκαία διατύπωση η οποία προβλέπεται μεταξύ των λοιπών προϋποθέσεων αποδοχής της αιτήσεως αναιρέσεως (Άρθρο 1694 του Ισπανικού Νόμου 10/1992 - *Brualla Gómez de la Torre κατά της Ισπανίας*, ο.α., σελ. 2951, § 18).

Αντιθέτως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η παρούσα υπόθεση δεν δύναται να συγκρίνεται με την προρρηθείσα υπόθεση *Ελληνικά Διυλιστήρια Stran και Στρατής Ανδρεάδης κατά της Ελλάδος*, η οποία αφορά την ακύρωση με πράξη νομοθετικού περιεχομένου μιας διαιτητικής αποφάσεως με την οποία βεβαιωνόταν η ύπαρξη οφειλής του Δημοσίου, διότι στην υπόθεση αυτή, ο επίμαχος νόμος δεν ήταν νόμος περί νομολογίας ο οποίος διέπει την πρόσβαση των ενδιαφερομένων σε ανώτατο δικαστήριο, αλλά νόμος ο οποίος «αφορούσε στην πραγματικότητα – χωρίς να αναφέρεται – την προσφεύγουσα επιχείρηση» (ο.α., σελ. 81, § 47).

Επομένως, η αιτίαση αυτή είναι προδήλως αβάσιμη και πρέπει να απορριφθεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Συμβάσεως.

2. Επικαλούμενοι το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, οι προσφεύγοντες παραπονούνται περαιτέρω για τη διάρκεια της διαδικασίας.

Η Κυβέρνηση δηλώνει ότι η υπόθεση παρουσίαζε κάποια πολυπλοκότητα, λόγω του αριθμού των συναφών αγωγών οι οποίες κατατέθηκαν ενώπιον των ελληνικών δικαστηρίων. Προσθέτει δε ότι η διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη, διότι η υπόθεση δεν εξετάσθηκε επί της ουσίας.

Οι προσφεύγοντες δηλώνουν ότι η υπόθεσή τους δεν ήταν πολύπλοκη και ότι για τις καθυστερήσεις ευθύνεται αποκλειστικώς η κακή οργάνωση των εσωτερικών δικαστηρίων.

Το Δικαστήριο κρίνει, με γνώμονα τα κριτήρια τα οποία προβλέπει η νομολογία του σε θέματα «ευλόγου προθεσμίας», και λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των στοιχείων τα οποία έχει στη διάθεσή του, ότι πρέπει η αιτίαση αυτή να εξετασθεί επί της ουσίας.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομοφώνως,
Κάνει δεκτή, υπό την επιφύλαξη παντός μέσου ουσίας, την αίτηση των
προσφευγόντων όσον αφορά τη διάρκεια της διαδικασίας.

Απορρίπτει ως απαράδεκτη την προσφυγή κατά τα λοιπά.

[υπογραφή δυσανάγνωστη]

Søren NIELSEN

Αναπληρωτής Γραμματέας

[υπογραφή δυσανάγνωστη]

Peer LORENZEN

Πρόεδρος

Κατάλογος των προσφευγόντων

1. È Æ È
2. È Æ È
3. È È
4. È È

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο υπηρεσιακό έγγραφο στη Γαλλική
γλώσσα.

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ

ΜΑΡΙΑ Π. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ